

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Csapó-utca 373. sz</p>
--	--	---

Mi az „egy szükséges dolog?”

Ugy érezik sokan, mintha új élet fuvalma lengene át egyházi életünk mezején; úgy beszélnek többfelé, hogy az eddigi, sokszor panaszolt tespedést buzgó tevékenység kezdi felváltani, mely nemes idealismusában mintegy lázas izgatottsággal, az eszközök erejét előre nem mérlegelve igyekszik pótolni a multnak hiányait, fogyatkozásait. Talán a pünköszi Szentlélek áldó működésének nagyobb tért nyitnak szívökben egyházunknak emberei s így talán reményünk lehet ahhoz is, hogy az, mint vigasztalásnak Szentlelke sok fájó sebet is be fog gyógyítani.

Tény az, hogy sokban megifjodtunk, hogy nem kopár, kietlen mezők felett fujdogál az őszi szél, de sőt friss tavaszi szellőben sokan kiállottak a munkatérre s készítik elő a földet a jövővetés számára. Bizonyára jól tudják e hú sáfárok mindannyian, hogy messze, nagyon messze van még az aratás ideje. De hát várjanak talán, „dum defluat amnis?”

Más idöket élünk, más emberek vagyunk! Ugy érezük sokan, hogy elérkezett a munka ideje. Óh bizonyára távol áll, sőt bűn volna tőlünk, ha mi atyáinkat tétlenséggel vádolnók! Ők is dolgoztak eleget, megtették kötelességüket hiven, koruk igényeit teljesen ki is elégíthették, de mi élünk a mi korunk ismét más igényeket állít. Távol áll tőlünk az is, mintha azt vélnők, hogy nélkülök, bölcseségök tanácsa nélkül sokra tudnánk boldogulni. Egy sereg, kissé idealista fő mellé jó és szükséges egy csomó realistace gondolkozó agy, hogy amarra mérséklőleg, józanitólág hasson. Csak félig legyen igaz ez a mondás: „sucedunt novi, veteres migrate coloni!” Csak maradjatok mellettünk ti vének, kik közül némelyek szép phantasmagoráknak nevezitek a mi eszméinket. Csak maradjatok mellettünk! Tudjuk, hogy szükségünk van reátok, de úgy érezzük, — bocsássatok meg e tán merész szóért! — ti nektek is mi reánk!

Uj élet hajnala dereng egyházi életünk egén. Imé,

legrégibb s kétségenkívül legérdemesebb egyházi lapunk hasábjait gyakorlati eszméket pengető cikkek uralják, melyeknek írói építeni akarják az egyház külső erejét is, de, a mi épen olyan fontos, bensejét, lelkét is erősíteni óhajtják. Ki legtöbbet tesz bármelyik téren is, bizton oda vésetheti sirkövére: „Exegi monumentum aere perennius!”

Uj élet nappala derült fel mi reánk, hiszen elmúltak azok a hitviták, melyek magas hullámokat vetve megzavarták a szélesönd nyugalmát és bizony sok embernek sok keserüséget okozhattak. Talán annak idején szükség volt azokra is; a küzdők megtanulták bennök saját erejüket fölismerni s belátták mindenkifölött azt, hogy mily üdvtelen dolog a dogmatikumok érdekében folytatott szóharcz. Tudjuk ugyan, hogy ma sem néma még egészen a régi küzdőtér, fel-felharsan a harczra hívó jelszó, de ujra elenyészik az úgy, hogy a vezérek után nem indulnak küzdelemre a mögöttük álló seregek is. Nem rég mult ideje a csaknem titáni nehéz harczolásnak — s most igen sokan azt óhajtjuk, vajha soha vissza se jönne az többé mi köznékn! A béke áldásai után óhajtozunk s komoly munkában oda törekeshünk, hogy minél több erőt egyesítve, nem a visszavonás, de a szeretet szent műveivel emeljük egyházunknak épületét.

Az hát szerintünk az „egy szükséges dolog”, hogy a tétlenség, vagy a harczai küzdelem helyett a munkás buzgalom politikáját emeljük diadalra a mi Sionunknak templomában. Világért sem adjuk oda minden áron való gyáva békekeresésben a mi hitünket, mely minket boldogít; hiven meg akarunk állani azon a fundamentomon, melynél erősebbet senki sem vethet; a merev negatió terén állókkal nem lépünk pactumra; de nem óhajtunk dogmatizálni, ha különben olyanokkal, kiket testvéreinknek nevezhetünk, békés egyetértésben munkálhatjuk a parlagon maradt földeket. Hiszen egyes csatározókat leszámítva, nincsen is itt egymással szemben két tábor, melyek közül egyiknek a „Krisztusért!” a másikkal a „Krisztus ellen!” volna jelszava, mert mi, az óriási nagy többség, talán kü-

lönböző fegyverekkel bár, az ő országának dicsőségeért harcolunk.

* * *

Mindenki olyan hangon beszéljen, minő személyiségének legjobban megfelel, — ez az én pszichológiai nézetem s ennek adtam kifejezést a fentebbi sorokban, melyek Lévay Lajos barátom hozzám intézett s lapunk jelen számában örömmel közlött levelének köszönhetik lételüket. Őt meglepte levelem, melyben munkatársul szólítottam fel lapunkhoz, holott jól tudtam ő róla, hogy theologiai meggyőződése mennyire nem azonos az enyimmel. Valóban ezt nagyon jól tudtam s mégis felszólítottam őt, mert jól látom nemes buzgalmát, melyet a lelkipásztorkodás s a belmissió terén gyakorol s így én, ki hivatásomnál fogva épen e téren, kétségkívül inkább elméletileg, szintén forogódom, épen nem tarthatom magamat vele szemben el-lentáborbeli katonának. Vajha eme jelszavak mind közkeletűvé válnának egyházunkban. „In necessariis unitas, in non necessariis libertas, in omnibus prudentia et charitas!“ De ha ez mind nem volna is meg Lévay Lajos barátom között és közöttem, megvan a két utolsó tétel — „s ezek közt legnagyobb a szeretet!“ Én a buzgó lelkipásztori munkásságot a szeretet legszentebb munkájának tekintem. Az nem vezet el Krisztustól, sőt Krisztushoz vezet, az elősegíti, — egy canterburyi érsek szavait idézem, — „azon nagy eszme megvalósulását, mely a régi időkben oly hatalmas izgalomba tudta hozni az emberek sziveit s egymás támogatására utalta őket, azon eszméét, hogy van egy, hit és elv által egybefűzött óriási nagy közösség, mely minden nemzeti és más saját különbségek mellett is Egyben összefűzi mindazokat, kik Istent Krisztusban imádják.“ Tapasztaltuk mi ezt az én jó barátommal mindketten a skótok szép fővárosában s ha mit ott ifju észszel tanultunk, azt most férfi szívvél körülményeinkhez képest létesíteni akarjuk, testvérek vagyunk az Urban s minél többször találkozunk, annál inkább örvendezünk a közös munkatérén való összejövetelünkben. Viszontlátásig tehát!

Csiky Lajos.

Deborá éneke.

(Folytatás.)

Mielőtt e szomorú multtal szemben a jelent néhány vonással rajzolná, az egész népet különbség nélkül Jehova dicsőítésére hívja fel Deborá a 4-ik v. szakban. A libbi után kétség-telenül oda fogandó amar = (szól). Khókék (= mekhókék 5. v.-szak.) Khákak = vág, megszab) = parancsnok, vezér stb. E szavakat, szívesen szól Izrael vezéreihez, kik harc-készeknek bizonyíták magukat a népben, sok magyarázó az ének legelső mondatával combinálta s így jöttek ők arra a gondolatra (LXX. után), hogy a perakhóth =

vezérek stb. Ti fehér nőtényszamarakon lovag-lók = ti pompás, gazdag lovagok (miután a fehér vagy tarka samarak, drágák (mert ritkák) voltak. A kereveten ülő-kön is gazdagok értendők, míg az uton járókon, a szegényebb, gyalogoson járó-kelő alacsony sorsuak. Studer, igen találólagadta e szavakban értelmét ama kifejezéseknek: vos omnes, sive vehamini, sive sedeatis, sive eati, unanimiter Jehovam laudate. A szuakh (sziaKh) jelentése tulajdonképen beszél; semmit sem vétünk vele. ha a később jövő tánáh- (tináh)ra tekintettel: énekel-nek fordítjuk. E szavak: mikkól mekhaczezim stb. sok magyarázásra adtak okot. Csak egy pár fordítást említek. Keminh szerint jelentésök ez: ob jubila praedam dividendum inter haustra etc. (Maurer is így: de jubilis praedam sortientium etc.) Boettger: altius clamore bellico eorum, qui exercitum disposuerunt inter haustra. E fordítások igen erőszakoltak, az utóbbi megépen paraphrasis. Ewald (a LXX. után: ἀνακρουόμενοι) Singenden — (Geschichte des Volkes Izrl. 3. kiad. 2-dik köt.) vagy Schönsänger-rel (Diechter des alt. Bund) fordítja a mekhaczezim-et; Keil: nyilasoknak, Cassel: küzdőknek értelmezi azt, (Bachmann, Keminket és Maurert követi). Még többféle felfogással találkozunk a min-re vonatkozólag. Én ez utóbbin kezdem. Hollmanhoz és Studerhez hajolva, a min-nek itt e jelentést adom: nélkül, nincs (Job. 11: 15; 21: 9, És. 23: 1 stb.); a mekhaczezim-t = ijjaszoknak fordítom (denominativum a khécz-től = nyil, ijj) s alattok az ellenséget értem; úgyhogy a tételt: mikkól mekhaczezim (a masorethák utmutatása szerint, kik ez utóbbi szó fölé rebiat tettek) bevégzettnek veszem s így fordítom: nincsszava az (ellenséges) ijjaszoknak = elmult a harczizaj. Hogy e fordítás a gondolatmenet által egészen követelt, nem szükség mutogatnom. Masáb = vályu, a nyájak itatására; e tétel szérszerint így van: A nyájitató vályuk közt, ott dicsőítik Jehova igazságait, igazságait harcmezéjének Izraelben. A czaddik értelme ez: szaddik az, ki valamely szabálynak (Norm) megfelel. Hogy Jehovát micsoda szabály szerint kell gondolnunk eljárásában, midőn róla azt mondjuk: szaddik, az világos. E szabály nem más, mint azon viszony, melybe Ő Izraellel a szövetségkötés által lépett. E viszonyban Ő czaddik s a mit mint ilyen cselekszik az czedáká h. Ha tehát itt a próféta az azon nagyságos dolgokról emlékezett meg, melyeket Jehova népével, annak ellenségeivel való küzdelmeiben cselekedett, szükségképen „ezidkóth Jahve“-nak kellett azokat neveznie. Akkor (azaz most e dicső győzelem után) leszáll Jehova népe a kapukhoz = most már békésen vonulhat vissza tüz helyére a nép. A kapuknak itteni megemlézése szép ellentétet képez ahhoz, mi a 3-dik v. szakban mondatott: „dult a harc a kapukig.“ — De még ne legyen nyugalom, meg kell énekelni e dicső győzelmet! Zengeni éneket a próféta feladata; vinni a foglyokat, a hőse, Báráhé. Itt kezdődik a tulajdonképi győzedelmi ének (ἐπιπαιχίον.) Deborá magát hívja fel énekelni; a költőknél ez önmegszólítás igen gyakori; Pindaros-nál: ψιλονήτορ; a Zsoltárirónál: nefes (42, 6, 12; 103, 1; 16: 7), Kábód (59: 7, stb.) Jól jegyzé meg Coccejus¹⁾, hogy ez önfelhívásban, Deborá lángoló lelkesültsége buzog (addoret vehementia). Uri, Uri — Deboráh, dabberi — szójáték, mit vissza akartam adni én

¹⁾ Johan. Coccejus, Canticum Deborae, typus reformationis etc. 1644.

is. — Zengjen a győzedelmi dal, a nyert győzelem felett! S most e győzelmet rajzolja néhány tömör vonásban.

Az 5-dik versszakban azt beszéli el a prófétánő, hogy kik vettek részt a harcban. Akkor egy rész szállt le a hősökkel — nem az egész nép, csak egy hősi csapat. Jerad, járadnak vocalisálandó (s nem a rádáh = uralog, fut. apocopatumának veendő, mely rosz jelentést ad). Az előbbi v. szakban e kifejezés: most békén száll le kapuihoz, és versszakunkban e kifejezés: hősök csapata szállt ki stb., egymásra utalnak; a gondolat ez: most békén térhet haza a nép, mert hősiesen síkra mert szállni. Am Jehovához fogandó, s nem az előző (addirím) szóhoz a punctatió daczára is; egy figyelmes tekintet a versre, ezt parancsolja! Kiknek gyökerök Amalekben = kik azon vidékéről valók Efrainnak, mely régen az Amalekiták birtoka volt. (Minni, Amámim költői alakok, Min és Ammim helyett.) „Benjamin utánad a te népeiddel“ szószerént. Makhir-ból = a nyugoti Manasse-törzsből (Jos. 17, 2, 5; Nam. 26, 30—33.) vezérek álltak ki. Makhir Manassénak elsőszülött fia (Jos. 17: 1) és a Manasse-törzsnek törzsatyja volt.

Dicsőfi József.

(Folyt. köv.)

Nyílt levél

Csiky Lajos barátomhoz.

Kedves Barátom!

E becses lap mélyen tisztelt szerkesztősége nevében arra szólítál fel, hogy olykor-olykor a Ti lapotok hasábjait is keressem fel szerény dolgozataimmal.

Megvallom, igen meglepett különben nagyon megtisztelő felszólításod. „Mit keresne Saul a próféták közt?“ — gondolám magamban leveled olvasásakor. Még jobban fokozódott csudálkozásom az által, hogy e váratlan felhívás egyenesen Tőled jön, Tőled, kivel évekkal ezelőtt a skótok fővárosában öt hónapon át bár a legkedvesebb emlékü barátság viszonyában valék, de a ki épen ennél fogva minden másoknál jobban tudhatod, hogy theologiai meggyőződésemmel mennyire nem azonos a tieddel, azaz azon iskola theologiai irányzatával, melynek Te is egyik buzgó hive vagy s melynek lapotok, a „Debreczeni Protestáns Lap“ egyik nyíltan bevallott képviselője. Barátságunk azóta sem szűnt meg s így ha más körülmény nem, már ez is feljogosíthat engem azon feltevésre, hogy figyelmedet eddigi szerény irodalmi működésemmel ki nem kerülhettem, s ennél fogva bizonyára jól tudod, hogy az én theologiai nézeteim maig sem változtak, legfőlebb — hozzá tehetem — tisztultak és szilárdultak.

Miért mégis e felszólítás az ellentábor részéről s épen Te általad? . . .

Sokáig gondolkodtam e kérdés felett, míg végre azon megállapodásra jutottam, hogy becses felszólításod indoka nem lehet más, mint annak részéről is eleven érzése, hogy a mai korban, s különösen a mi magyar protestáns egyházunk kebelében, az „egy szükséges dolog“ nem az, hogy dogmatikai álláspontunk helyes vagy nem helyes volta felett elkésredett harcot vívjunk egymással, hanem, hogy

vállat vállhoz vetve, egyesült erővel és buzgósággal küzdjünk mindenekfelett a gyakorlati élet terén, közös nagy ellenségünk, az anyagiság és hitetlenség tovább terjeszkedése ellenében.

S ha hozzám intézett felszólításod, kedves barátom, csakugyan ezt célozza, úgy nem habozok egy pillanatig sem örömmel ragadni meg a felém nyújtott baráti jobbot és azt mondom: Te Pálé vagy, én Apollósé vagyok: de mindketten az Ur mellett munkálódó szolgák és a Krisztuséi vagyunk . . . itt a kezem a közös munkára!

Valóban itt is az ideje, hogy a magyar prot. egyház lelkeszei teljes erejükből munkához lássanak. — „Hát eddig talán haszontalan szolgák valánk?“ — hallom az ellenvetést . . . Bizonyára nem! De mégis nagyon ellened némi panaszom tiszteletreméltó lelkészi kar, s ez az: „Szorgalmatos valál és sokra igyekezél“ anyaszentegyházunk templomainak külső megépítésénél, de „egy a szükséges dolog“: a templom belső építése, s te buzgalmat az utóbbi téren — be kell ismerned — aránylag csekély mértékben érvényesítéd.

Itt az ideje tehát, hogy kissé nagyobb tevékenységre buzduljunk . . . a hazánkban többé-kevésbé parlagon hagyott lelkipásztorkodás (belmissió) mezején. Ép ezért örömmel veszem tudomásul hozzám intézett soraidból, mikép becses lapotok ezentúl a gyakorlati lelkipásztorkodásra vonatkozó kérdésekkel is nagyobb mértékben fog foglalkozni, és ez által közreműködni a vallásos hitélet fejlesztésére, a kegyes keresztyén élet ápolására.

Szóljunk hozzá tehát a dologhoz; vitassuk meg röviden, hogy mit akarunk, s aztán minden hű apostola a Krisztus egyházának tegye kezét haladék nélkül az eke szarvára.

Az én nézetem a következő.

Kezdjük a dolgot mindjárt az elején, azon, a mire gyülekezeteinknek valláserkölcsi szempontból a legégetőbb szükségök van. Ez kétségkívül nem más, mint a buzgó igehirdetés. De ez magától értetik. A ki még a szószéken sem teszi meg lelkiismeretesen kötelességét, attól nagyobb foku tevékenységet, gyümölcsözőbb munkásságot csakugyan nem várhatunk. Míg a ki apostoli buzgóságának a szószéken kívül is működési tereket keres, első sorban — ez az én igénytelen nézetem — alig cselekedhetik üdvösebb dolgot, mintha kettőztetett lelkipásztori gondjai alá veszi először is: gyülekezete mindennapi és ismétlő iskoláit. Mert be kell ismernünk, hogy egyházunk e veteményes kertjeinek lelki gondozására a gyülekezetek lelkipásztorai nem mindenütt vannak kellő tekintettel. Egy-két felületes látogatással esztendőkön át beérik. Ez nagy hiba . . . Részemről nem osztom ugyan azt a nézetet, hogy a vallás-és erkölcsant a felekezeti népiskolában is a lelkész tanítsa; de annyit joggal megvárhatni minden lelkiismeretes lelkésztől, hogy a felügyelete alatt álló felekezeti iskolába minél gyakrabban és hosszabb időre betekintszen, (mint teszik ezt néhol hetenkint a katolikus kollegák) s ott ne csak dorgáljon, hanem kapcsolatban a gyermekek tüzetes kikérdezésével, egyszersmind kenetteljes beszédei és intelmei által is igyekezzék hatni a fogékony keblekre s ekkép korán elhíntetni azokba a vallásosság és kegyesség magvait. — Ezenkívül, a hol kivihetőnek és

ezélszerűnek látszik, talán nagyobb városokban, a gyermek-istenitisztelettel is próbát lehetne tenni.

Ez az első lépés. A második: a konfirmációi oktatás. Törvény rendeli ugyan, hogy az e nemű oktatást a lelkészek magok végezzék, de e törvény — ugylátszik — legtöbb helyen még csak irott malaszt. E tekintetben néztem ez. Maradjon továbbra is a felekezeti tanító kezében a konfirmációi káté beemléztetése, s csak azután vegyük át a tanítást mi lelkészek. Én legalább négy éven keresztül így jártam el eddig. A Husvét és Áldozó-Csütörtök közti időben minden évben mintegy 20 órát fordítottam a konfirmándusok alaposabb előkészítésére. Mások talán helyesebb eljárást követnek: nagyon szép! Csak hát tegyen is minden lelkész legalább valamit, hogy a törvény holt betű ne maradjon.

A harmadik teendő: a növendék ifjak (ismétlő iskolások) vallásos oktatása, vagyis a vasárnap-i iskolák életbeléptetése. Hogy vajjon angol, amerikai vagy magyar rendszert követünk-e e tekintetben: alárendelt fontosságu. Fő dolog, hogy tegyünk valamit az iskolából kikerült ifjuság tovább nevelése érdekében. Én a templomban való bentmarasztalást találtam gyülekezetben legkönnyebben kivihetőnek, s ezt gyakorlom a téli hónapok alatt minden vasárnap délután évek óta. — Mások talán a ker. ifjusági egyesületek felállítását gondolják célravezetőbbnek: ám tegyenek próbát, s ha sikerül, mondják el a módját, hogy mi is hasonlóké cselekedhessünk.

A negyedik teendő volna: a hétköznapi bibliamagyarázatok meghonosítása. — Ha népünk a nyári nagy munkaidőben kevésbé látogathatja az Isten házát, annál inkább ráér erre a téli munkaszünet alatt. Ragadjuk meg tehát az alkalmat, s legalább egyszer egy héten (p. o. szerdán) tartsunk számára rövid népszerű bibliamagyarázatot. Jó néven fogja venni bizonyára, s előbb-utóbb megszokja és hálás lesz érte.

Ötödik teendőül gondolnók és ajánlanók: a népszerű előadások tartását, p. o. az egyháztörténelemből; szintén csak a téli hónapok alatt, hetenkint egyszer, p. o. csütörtökön, a reggeli istenitisztelet végeztével a templomban, — a mint én gyakorlom; vagy ha úgy tetszik, az esteli órákban, az iskola helyiségben, ha ez másutt így kivihetőbb. Kedvezőbb módot és eszközt alig találhatnánk úépünk ismereteinek gyarapítására, az egyháza iránt való melegebb érdeklődés felköltésére — ez egyháztörténelmi előadásoknál.

Mindezek után nem ártana, ha ott, a hol lehetségesnek látszik, a hivek rendszeres lelkipásztori látogatásával is kísérletet tennénk. Tapasztalásból mondhatom ugyan, hogy ez szerfelett nehéz dolog, de végre is nem lehetetlen. Én legalább ez ideig mintegy kétszáz családnál tettem ilyen lelkipásztori látogatásokat. Ha Isten segít, lassankint a még hátralévő családok tűzhelyeit is felkeresem, mert vajmi jótékony hatásuaknak találtam e látogatásokat; de nagyon óhajtanám, ha mások is rászánnák magukat e szokatlan lelkipásztori működésre, hogy így többeknek egybevetett tapasztalatai után e tekintetben is megállíthatnók az eljárás legbiztosabb, legsikerrevezetőbb módját.

És ennyi talán elég is volna a jóból egyelőre. Hosszu program ez is, sok anyagot nyújthat a megbeszélésre s még több erőt igényel annak gyakorlati kivitele. Szóljanak

hozzá, a kik melegebben érdeklődnek a dolog iránt; egyszersmind fogjanak is hozzá e program pontjainak — már vagy egy, vagy más módon leendő — megvalósításához mind azok, kik lelkipásztori működésükben nem kívánnak csupán a szószékre szoritkozni, hanem a szoros értelemben vett hivatali teendőikön kívül is munkálkodni akarnak a vallás-erkölcsi élet megújítása s az általános felvilágosodás érdekében.

S én hiszem is, mert Isten kegyelméből ötödik éve már, hogy a most jelzett irányban működöm a nekem adott erő és tehetség mértéke szerint, tehát saját tapasztalatom után indulva joggal is hihetem, miszerint e program pontjai többé-kevésbé másutt is, nevezetesen a magyarhoni prot. gyülekezetek legnagyobb részében megvalósíthatók.

Dixi, et salvavi animam meam!

E nézeteimnek nem először adok ugyan a nyilvánosság terén kifejezést, de e becses lap hasábjain ezuttal első ízben levén szerencsém igénytelen soraimmal megjelenni, jónak láttam itt is jelezni röviden a belmissió terén megindítandó legközvetlenebb teendők felől bennem már évek óta megérlelődött nézeteimet, hogy ezzel egyszersmind, kedves barátom, a Te szives felhívásodnak is némi részben eleget tegyek.

Egyébiránt, sajnálattal bár, ki kell jelentenem, édes barátom, miszerint épen a fentebb érintett program pontjainak gyakorlati kivitele tőlem természetesen nagyobb tevékenységet igényelvén, legjobb akaratom mellett sem ígérhetem, hogy e becses lap hasábjain gyakrabban találkozandunk. Mindamellet nem teszek le a reményről, hogy alkalom adtával el-ellátogathatok ide is.

Most pedig, kedves barátom, a viszontlátásig Good-by!
Sárkeresztur, 1885. január 31.

Lévay Lajos.

Egy apprehensiós „torzszülött.”

(Folytatás.)

Mitrovics tanár ur e szerint fogalomzavarban szenved, vagy a mi valószínűbb, szándékosan téveszti össze az orthodoxyát az orthodoxismussal, a mi józan haladó theol. álláspontunkat bizonyos német vagy holland tulzó merev iránynyal. Nem ütközünk meg rajta, egy zokszó sem jó szánkba érte, — így van ez széles e világon mindenütt: Patakon, Debreczenben, sőt még Keéren is: „a vitatkozóknak ősi javithatlan büne az ellenfél álláspontját és nézeteit elferdíteni“ s a mint továbbá ugyancsak a „Tájékozás az újabb theologia körében“ című előszavában, honnan az előbbi idézetet is vettem, Keresztes I. ur és társai megjegyzi, nincs mit csodálni rajta, ha itt nálunk is a szabadelvűek, jobb szeretem modernnek az orthodoxyában mindig csak butaságot láttak, az orthodoxok meg a modern theologiát hitetlenségnek, istentagadásnak kiáltották ki. Valóban úgy van, nincs mit szemére hánynunk egymásnak, — e meggyőződés és eljárás enyém, tiéd, övé — édes mindnyájunkkal köz. Én megvallom őszintén, hogy a sárospataki theol. irányt, a mennyiben azzal — egyéb forrásom nem levén — a tanár urak egyes közleményeiből, majd egyik-másik tanítványuknál (Andrássy! Nagy Elek!! stb.) megösmerekedhettem, lelkiösmeretes meggyőződésem szerint csakugyan hitetlenség-

nek és istentagadásnak tartom abból az egyszerű okból, mert hitők nincs, az Isten létét tagadják és e meggyőződésemtől el sem is állok mindaddig, míg ki nem mutatják, irásban ki nem adják, hogy az evangéliom és ker. vallás főigazságait s ezek közt első helyen az élő egy Isten t, ki a mi Urunk J. Krisztusnak s ő benne és általa a bűnös emberiségnek irgalmas és kegyelmes atyja, hiszik és vallják. — Hogy mirőlünk meg egészen a szabadelvűek gondolkodásmódja szerint vélekedik Mitrovics ur társaival együtt, perczig sem kételkedem. Mi joggal és mennyi igazsággal, azt most ne kérdezzük, mutatja közelebről mostani eljárása, melynek nyílt célja irásban bizonyítani bé a mi ostobaságunkat! Ezért van aztán ferditéssel, hamissággal telve támadó cikke, nem egészen nyíltan, kémlő uton más szavakkal merő butaságnak titulálva benne „uj orthodoxiánk“ s természetesen mi magunk is. Pedig mi csak azért is „uj“-aknak nevezük magunkat, ha még egyszer úgy haragszik és csufolódik is érte Mitrovics ur. E vakmerő tette azonban világért sem a „maradiság szégyene“ indít, — nekünk nincs magunkat kitől és miért szégyenelnünk; nem is „kinos gyötrő érzelmek“ adták szánkba az „uj“ szót, hanem szükségképeni kényszer, maga Mitrovics ur s elvtársai, kik olyan furcsa szemüvegen nézik az orthodoxiát és erőnek erejével el akarnák hitetni magokkal és a világgal, hogy mi a küzdőporondján még ma is a XVI. és XVII. század merev harci öltözetében s nevetséges fegyverzetével feszegünk vagy a confessiók rongyolt papirlapjaiba burkolózva, a külső világról hirt sem véve, avult betükön rágódunk, hogy aztán magas elörehaladott álláspontjukról annál szánakozóbb mosolylyal nézzenek le reánk, szegény tudatlan elmaradott mostoha gyermekeire jelen századunknak.

Mi ez igaztalan váddal szemben egész nyugodtan érezzük magunkat. Azok a confessiók, mint láttuk, nem kötik meg a kezét senki ember fiának és mi nem kényszerítettünk szigoruan az ő magyarázataikat elfogadni, ha jobbról győződünk meg s még kevésbé egészen azokat reprodukálni, mint Mitrovics tanár ur gondolja s talán szeretné is; orthodoxiánk magában hordozza a haladás csiráját, a confessió maga kimondja a fejlődés szükségességének elvét: saját kezével mutat, buzdít magasabbra, ő maga apellál, utasít a szentíráshoz, a szabad vizsgálódás terére. Mi nem tehetünk róla, hogy a magyar ref. orthodoxia születése után elvével ellenkezőleg a valóságban egyoldalú confessionalis-mussá korcsosult s legképzettebb theologusaink is, a külföld példájára csak a tant bálványozták, abba merültek bele nagy előszeretettel s heves dogmatikai küzdelmek tüzeiben emésztették fel a nagy Mélius és társai életerejüket. Jó azonban, hogy úgy volt, mert különben aligha volna ma Magyarországon református egyház; baj másrésről, hogy az orthodoxia helyes fogalma ma sem kapott lábra; — apáink dicsőségnek tartották megmaradni a régi hit mellett „teneamus — ugymond — quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est“; a józan, szabadelvű theologiai irányzat ez alakjában ment át a közönség vérébe s így ösmerik ma, mint látjuk, épen a sárospataki theol. intézet tanárai is és mi, habár orthodoxiánk tulajdonkép nem új és nem is akar más csak a régi lenni, új-ak vagyunk, mennyiben a fogalom, hogy t. i. a keresztyénség nemcsak tan, hanem élet is: élő hit, az orthodoxiánkat meghatározó symbolikus könyveinkben benne van, nálunk azonban ez eddig, ugylát-

szik, ösmeretlen volt, vagy legalább feledésbe ment és így új dolgot pengetnek, új emberek, kik a kettőt együttesen hangoztatják. Hol van itt „fogalmi képtelenség és ellentmondás önmagában?“

Az így megszaporodott „kéneső hullás és szóáradás“ közepette még inkább kapacitálhatja megcsuszamlott pen-náját Mitrovics tanár ur s ha akarja, meggyőződhetik most már, hogy csakugyan tévedett (ketten mondjuk, — én ugyan mint fentebb említém, másnak tartom); hogy a mi új ortho-doxiánk nem torz, de szükségesség szülte s egyáltalán nincs benne sem képtelenség, sem ellentmondás és végre, hogy az új kifejezés csak szóhasználat, melyet a téves közvélemény ellenében vettünk fel és használunk is mindaddig, míg lesz egy ember, ki hasonló ferde gondolkozással s a Mitrovics ur által elfoglalt állásponttól itél meg bennünket. Én nem találok az egész névhasználatban semmi különösebbet, csak egyet . . . kákn görcsöt; hiszem azonban, hogy ennek keresésében nem fog a tanár ur fáradozni ezutánra, hanem egymást megértve, kölcsönös engedékenységkel másfelé fordítjuk vizsgálódó tekintetünket. Végig olvassuk ugyanis figyelmesen még egyszer az első támadó cikket s tegyük fel a kérdést, vajjon tartalmilag megállhat, elfogadható-e s legalább is nem anachronismus-e az? Hát nem tudná azt a tudós tanár ur, hogy a mi symbolikus könyveinket mostanában oly rohamosan haladó idő nemcsak Patakon és azon az oldalon, de Debreczenben és ezen a mi részünkön is már régebben tulszárnyalta; nem tudná-e, hogy a tiszántuli egyházkerület évek óta azoknak csak tiszteletben tartására esketi fel papjait (a mit ugyan az esküformába beletenni egészen felesleges volt)? Hát a zsinat . . . ? Nem eltörölte-e hivatalosan régi nevünket, midőn egész tisztelettel elhallgatta, skártba tette symbolikus könyveinket s lettünk „h. h“-k helyett „ev. ref“-okká? Ezek szerint symbolikus könyveink most már igazán másodrendű szerepeket vették át s a mit elvben hangoztattak, a magok uralma mellett is megengedtek: a szentírás magyarázás általánosan kötelező erejüvé tétetett, egészen előtérbe hozatott. Vezérférfaink megértették a kor intő szavát, észrevették hogy a támadás éle többé nem a confessiók, hanem a közös alapnézet ellen irányul és épen ez okból oda irányozták a figyelmet, hol legnagyobb a réstörés — a közös alapra a bibliára. Kiszélesült a tér s a magyar református anyae gyház, mint hajdan Isten a paradicsomban a földilét vándorutjára induló emberpárhoz, így szólt gyermekeihez: menjetek, szabadok vagytok — csak egyet ne feledjétek: az evangéliumot. El ne hagyjátok meg ne tagadjátok hűtelenül, mert akkor . . . meghaltok menthetlenül . . . És mi vagyunk három év óta nem helvéthitvallástartók, de evangéliom szerinti reformátusok, az evangéliom és reformatió főigazságait egész meggyőződéssel vallók; ezt tartottuk különben eddig is, az új név nem csinál semmi változást, mindössze is orthodoxiánk nyert határozottabb alakot, mire nézve minden félreértés elhárítása szempontjából egyszer mindenkorra megjegyezzük, hogy különbséget teszünk egy szelid, széles körben mozgó, haladó ortho-doxia — mely első sorban keresztyéni, másodsor. protestáns s végre református kíván lenni és egy ugynevezett ortho-doxismus között, mely kövölt állapotában folyton elvont fogalmakért rajong, mintha abban állana a legfőbb boldogság, monopolizálja az üdvöt, sok helyen az urvacsorát is stb.

gyanus szemmel néz mindenre, a mi új, ha még egyszer olyan jó és igaz is és XVII. századi fővel tud és akarna gondolkodni és existálni mai napság is. Orthodoxiánk józan, szabadelvű volt elvileg a multban, az kíván lenni a jelenben; mi semmi más nem akarunk lenni, csak orthodox. Én a magam részéről nem szégyenlem, sőt egész örömmel viselem e nevet, — tartom azt szépnek, gyönyörűségnek a Krisztusért s a lehető legjobb theologiai álláspontnak. Az „új” szót, ha már épen olyan nagy száka a Mitrovics tanár ur szemében, feltéve, hogy a nélkül is megért, véle szemben inkább nem használjuk. Ezzel ugyan nem igen segítünk a dolgon épen semmit; nem az új kellene Mitrovics urnak, hanem a régi s a mint az én falusi egyszerű eszemmel kikösködtem, nem annyira, vagyis tulajdonképen nem az új szó, mint inkább orthodox nevünk bántja Mitrovics tanár urat s elvtársait s nem tudnak kibékülni azzal a gondolattal, hogy lehet ebben a liberalis világban még mindig olyan ember, ki nyíltan orthodoxnak nevezi magát s hü tud lenni egyházához, mely után él, kenyerét eszi?!... Már ezen semmi áron nem segíthetünk; kedvökért, a modern világ kedvező véleményeért a sokat jelentő nevet, a régi tisztes zászlót el nem hagyhatjuk, sőt ime a jelszót „ezzel győzz” új betűkkel írjuk fel reá. Orthodoxok vagyunk és míg p. Szeremlei Sámuel tudós lelkész-társunk szerint*) a hivek vallásos életére nézve igen másodrendű kérdés az: vajjon orthodox vagy liberal theológiát vall-e maga a lelkész, addig az én meggyőződésem szerint nagyon is első sőt életkérdés, annyira, hogy a lelkész köteles orthodox szellemben predikálni és tanítani, nemcsak, de tartozik maga is orthodox lenni. Arra, hogy úgy tanítson, kötelezi esküje, melyet hivatalba léptekor, felavatásakor tett; ez az eskü pedig föltételezi azt, hogy a lelkész maga is orthodox lett legyen s az maradjon. Mi az egyház fizetett emberei vagyunk és ha még a szabadröptű költőt is, kié az egész világ, gondolatiban megkorlátozza az egyszerű versforma, hogyné szabna s szabhatna nekünk is határt véges elménk s egyháznk separált álláspontja. Kinek lelkének nem elég a tér, mit a biblia körülhatárol s lenyűgöző rá nézve az egyház által kiszabott korlát, az menjen el, . . . mert szerencsétlen ember az, ki benső meggyőződése ellenére az egyház értelme szerint tanít és nem becsületes ember az, ki hivatalával visszaélve, egyházának hitvallása ellen tör. És habár egy theol. tanár szélesebb körben mozoghat is, mint mi gyakorlati lelkészek, egy egyház is a maga theológiáját a hitvallással szemben vállalt kötelezettség alól annyira, hogy a theologus egyházának czimerpaizsát a szabad tudományéval felcserélhetné, fel nem oldhatja, nem főképp azért, mert a jövő lelkeszei tudományos kiképzetésük megszerzésében a theol. fakultásokhoz vannak kötve. (Burger. Real-Encyclop für prot. Theol. u. K.)

A tuloldal ennek hallatára ugyan mindjárt kész a felelettel és épen azért sietünk megjegyezni, hogy ezzel nem a tanszabadság sokszor vitatott határát állapítgatni, a confessiói kényszert, eretnekséget felujítani akarjuk, nem gondol senki ilyenre közölünk; megvolt, elmúlt ezeknek a magok idejük, — mi a szabad nyomozódás, bibliai ítézet emberei vagyunk, de nem feledjük az Urat, a kit szolgálunk. De épen ez az, a mi a tulsó oldalon nem tetszetős, a mit ott aláírni

*) Valláserkölcsi és t. élet 1848 óta Magyarországon. 97. lap.

vonakodnak; elősmerni az urat, — a tett eskü és az egyházzal szemben vállalt kötelezettség értelmében forgolódni a tanszéken, ugylátom, a s.-pataki theologia tanárainak nyűg és békó a lelkén, melyet lehányva magukról, szeretnek azokba a régiókba szállani fel, hol már a „morál előli egészen a dogmatikát.” Szerintünk nincs gyümölcs fa nélkül, nincs jó cselekedet hit nélkül, nincs theologia s az egyháznak jövője a történelmi Krisztus személye nélkül; szerintök van s innen a nagy eltérés közöttünk, — és pedig különbözünk nem egyes tanokban, azoknak eltérő felfogásában és értelmezésében, mint volt régebben: ma már két különböző alapelv áll egymással szemben, nem himezek-hámozok, ki mondok nyíltan, hogy bizony mi aligha egy valláson vagyunk, — más a miénk, más az önöké.

Kiss Bertalan.

(Folyt. köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű Ur! Nagyon szép tünemény látni és tapasztalni azon áramlatot, mely a legközelebbi időben a vasárnapi iskolák, s általában a felvilágosodás terjesztése körül ragadja meg a lelkészpályára készülő ifjabb nemzedéket, buzditólag hat ez még a korra nézve idősebb társakra is, — kell is, hogy hasson, mert valóban széles a tér, mely itt új ugar-szántásra, vetésre s majdan aratásra vár.

Örömmel tehetek róla tanubizonyságot, hogy ifju Révész Mihály lelkész-jelölt atyámfia is, egyháзам területén lévő egy nagyobb gazdaságban, az ott lévő számos cselédek és dohányosok gyermekei körül — mint azt ő maga is e lap január 31-iki számában megírta; szép sikerrel működik. Szellőztette egyszersmind nevezett ifju lelkész-jelölt atyánkfiát azt is, hogy azon missiói kiküldetés, melylyel köztudomásulag — részint a nagytiszteletű Alsó-Szabolcs-hajduvidéki egyházmegye, részint a főtiszteletű egyházkerület által — alulírott bizattam meg, ez időszerint nem felel meg egészen azon célnak, melyre hivatva van.

Valóban úgy van, de figyelembe veendő, hogy minden kezdet nehéz, itt különösen, hol 5—6 □ mértföldnyi területen 7—800-at meghaladó számu hitsorsosaink, 22—24 kisebb-nagyobb tanyán szétszórva élnek. — Eddig több e téren kivihető nem volt, mint hogy három ponton, hol számossabban laknak hitsorsosaink, az évenként előforduló három nagy innepet megelőző két vasárnapon, és az innepek másodnapjain, urvacsoaraosztás és predikálással egybekötött istenitiszteletet rendeztünk; célunk jövőre nézve tovább terjeszkedni annyiban, hogy évenként aratás végével, a kitűzött pontok mindegyikén, egy-egy hálaadó innepélyt fogunk rendezni. — Ha már ezen tervünk szerint, három központon, évenként négy-négy ízben terjesztjük ki lelkészi működésünket — a fentirt módon és így együtt tizenkét ízben, látni való, hogy nem minden gond és fáradság nélküli működésünk tere. — Ha még ehhez hozzá vesszük, hogy május vagy június hóban — a hitsorsosok számának kitűdása és általános lelkészgondozási célból, egy körutat tesszünk, mely körut hosszú nyári napon is 48 órát veszen igénybe, úgy vélekedünk, hogy ennyinél több munkát és fáradságot tenni, missiónk ügyében, felesleges volna. — Azon tervünk, hogy missió-területünk egy-egy népesebb pontján,

az iskolázható gyermekeket némi oktatásban részesítenénk, egyáltalában kivihetetlen, az ottani körülmények miatt.

Kiszállásunk két pontján, az Ohat pusztai két nagy tanyán, hol Debreczen város tanítói állomásokat állított, és alkalmas iskolahelyiségeket tart fenn, jó módjával történhetik meg a kultusz s öröm látni a hitrokonok ügy iránti érdeklődését. — A harmadik ponton — pusztá Szent-Margita — Felyás és Örményszög nevezetű központján azonban más nagy, csaknem legyőzhetetlen akadály forog fenn; nincsen ugyanis ott alkalmas helyiség, hol a kultusz végezhető volna, — s e hiány okozta, hogy a mióta működésünk kezdetét vette, az ottani urasági kovácmester hitsorsosunk elég tágas lakszobájában szoktuk végezni lelkészi működésünket. — S midőn ez akadály felől említést tettem derék esperesünk, nagytiszteletű Szeremlei József ur előtt, ő azt tanácsolta: predikáljunk szabad ég alatt, a házak háta megett! de mégis predikáljunk, — predikáltam volna is a mult év husvét innepe alkalmával, de mert véletlenül havas esett, nem tehettem.

Volna ott is alkalmas helyiség, a róm. kath. felekezeti iskola, annak használatáért folyamodtam is két ízben az egri káptalani urakhoz, első levelemre nem feleltek, a másodikra azon választ kaptam: elvi különbség lévén közöttünk, az iskolai helyiség nem adható által, mint azt ifju Révész M. lelkész-jelölt ur is megírta volt.

Azon aggodalmát lelkész-jelölt atyánkfianak, hogy e nagy térségen hitsorsosainkat, vagy ezek gyermekeit, másoktólunk elhalászhatják, nem osztom; állhatna ez némi részben, pusztá Szent-Margitára tekintettel, de Ohatra nézve nem áll, mert az ottani iskolákban, két jeles, tanítóképezdét végzett ref. ifju tanító működik, kik a vallás tanításával is megvannak bizva s teljesítik azt pontosan.

Hogy a pusztá Szent-Margitán mutatkozó helyiséghiányon mimódon lehetne segíteni, nem tudhatom; ott egy egyszerű imaházat emelni még nem lenne legyőzhetetlen akadály, de ahhoz helyiség, az elvi különbséget felállított birtokosoktól, alig remélhető.

Ily körben s meghatározott időpontokon működtünk eddig, működni fogunk ezután is, derék segédemmel, hogy sikerrel végezhessük a munkát, mely mélyen tisztelt felsőbbjeinktől reánk bízott, — munkánkra Istentől kérünk segédelmet és áldást.

Megemlíteni kívánom ez alkalommal azon körülményt is, hogy anyaegyházunkban a parókhia távol a templomtól, hét szomszéd által környezett disztelen és veszélyes helyen állott eddig. — Most alkalom mutatkozván reá, egyházi előjáróságunknak sikerült — segítettve a községi képviselőtestület által is — egy a templom tőszomszédságában lévő, egy holdnyi területű telket — igaz nem a legjobb karban lévő épületekkel 1725 frton megvenni; Isten segédelmével rajta leszünk, hogy parókhánk rövid idő múlva, illő díszben álljon.

Csege, február 3-án 1885.

Pethő Bálint,
ev. ref. lelkész.

Könyvismertetés.

Zwingli Ulrik élete és reformátori működése főbb vonásokban. Irta s felolvasta a békésbánáti ev. ref. egyházmegyei lelkészi értekezleten, 1884. évi márczius hó 31. napján, Hódmező-Vásárhelytt Erdős József ev. ref. lelkész. Debreczen. Lapunk mult évi folyamában közlöttük már e 24 lapra terjedő munkálat egy részét. Szerzőnek nem hivatása a történeti oknyomozás, általában nem szigoruan történeti képet akar a nagy reformátorról adni, hanem megragadó vonásokban rajzolja elénk Zwingli küzdelmes életét, hősies halálát, úgy azonban, hogy történelmi tanulmányokon építve, munkájának minden tételeért jótalálást vállalhat. Igazi benső örömmel olvastuk a munkás ifju szerzőnek ez újabb munkáját.

Péter és Pál földmivesek beszélgetése a bapstisták lárvája alá rejtőző nazarénusok szerencsétlen tévelygései felett stb Irta: Népbarát. Gyoma, 1884. Nyom. Kner Izidor könyvnyomdájában. Igazi népies irányu, 48 lapra terjedő kis brochure, melyben a Népbarát 6 részben tünteti elő a nazarénismus tudatlanságát, tévelygéseit. Ajánljuk általában ugyan mindenkinek, különöbben pedig azon vidékek lelkészeinek, tanítóinak méltató figyelmébe, hol e ragály már elterjedt, vagy csak nyomai is mutatkoznak. A névtelen szerzőnek szintén ajánlanánk valamit, azt nevezetesen, hogy a czimlapon azt az általunk nem jelzett, de mindenesetre nagyon triviális szót helyettesítse más valamivel. Értjük ugyan, hogy mire céloz az, de úgy sem helyeslehetjük. A füzetke ára nincsen jelezve.

sz. t.

Felhívás.

A „Szabad egyház“ f. évi 2-ik számában Nagy Elek kispaládi lelkész ur egyszerre két hosszú czikkel is sietett táplálékot nyújtani egyrészt a szerkesztőnek, másrészt az olvasó közönségnek. A szerkesztőhöz intézett levélre mint előfizető olvasók csak annyit jegyzünk meg, hogy az oly hízogó, tanulság nélküli, inkább magánjellegű ömlengések, — a lap alakjára s egyes cikkek természetére vonatkozó egyéni vélemények, bizony épen semmi szellemi élvezetet sem nyújtanak az olvasóknak, ha szinte a hirhedt „Hit fegyverének“ kovácsolójától származnak is azok. — De ha a szerkesztő tetszeleg magának vele — ám tegye, megteheti. — Hanem a másik cikkhez, az „Egyházi törvények adminisztrációjához“, ahoz már szólanunk kell, mert a közönség hallgatásunkból könnyen azt is következtethetné, hogy ez a lelkész, — kinek köztudomásulag két, vagy legfeljebb három egyházmegyére terjed ki felületes egyháztársadalmi érintkezése — ezekről, vagy épen saját egyházmegyéjéről vonta le azon képet, melyben rajzolja, hogy „az esperes erélytelen, nem kellő szigorú, részrehajló; hány lelkész könnyelmű, szemérmetlen az egyházi törvény 124. § a ellen cselekedni, — meggyalázza magát, egyházát, vallását, hivataltársait és nyomorral szenvedtetési családját“, továbbá: „vannak, kiknél a szeszes italoknak vágya

rut szenvedélylyé fajult, szokásuk a családi élet oltárának szentélyét megfertőztetni, feldulni a mások nyugalma, boldogságát." Czikkiró „az esperesekre sokkal inkább neheztel az olyan papok takargatásáért, irántok tanusított kegyelmezéséért, mint egyebekért; neheztel, hogy még domesztikai segélyezésre is ajánlják és segítik azokat, kik a részvét forintjait nem rettegnek Istentől és a világ ítéletétől vendégfogadókban eldorbézolni.“

Nem tudjuk, nemes hevében csak meggondolatlanul elszólta-e szokása szerint a „Nagy“ nevű író ur magát, vagy épen szándékos kihívás akar ez lenni az esperesi erélytelenség, részrehajlás és a legmélyebb bünfertőbe merült lelkészek ellen? Bármiként történt is, e kétféle sujtó s világpiazzára kidobott sötét vádat így kimondva de nem igazolva, el nem hallgathatjuk, és úgy lelkészi testületünk, mint közszeretben álló erélyes esperesünk becsülete érdekében követeljük, nevezze meg czikkiró az eseteket, személyeket, a kik büntetlenül folytatják a rajzolt életmódot és adjon bizonyítékot vádjainak igazolására! ellenkező esetben kénytelenek leszünk őt rágalmazó s hivatlan erkölcsbírónak tekinteni és nyilvánítani az előtt a közönség előtt is, a hol csupán írási viszketegből, feltűnési hiuságból, jót, rosszat összekavarva, bár részben naivul ömlengő, de másfelől tulsötéten gyanusító és vádló szerepben jelent meg. Több lelkésztárs megbízásából

Soltész János.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Akadémiánkban a második félév f. hó 9-ikén kezdődött meg, ekkor olvastatván fel a múlt évben kitűzött pályázati kérdések sorsáról való jelentés is. Az eredmény egyáltalában nem mondható kedvezőnek, mert mindössze három pályakérdésre érkezett be munka s ezek közül is egy a kitűzött határidőnél későbbben adatván be, bírálat alá nem bocsáttathatott. A Keresztesi-Deák első alapítvány irodalomtörténeti kérdésére két munka érkezvén be, az egész díjjal egyiknek ítéltetett oda s e munka szerzőjéül Erdélyi Imre negyedéves hitanhallgatót tüntette föl a jelíges levelke. A Váradi-Szabó János-alapítvány nevelés-tani kérdésére beérkezett munka nem találtatott díjra érdemesnek. Nagyobb munkásságot fejtettek már ki ifjaink a szépirodalmi önmivelés terén, a mennyiben a debreczeni kaszinó által kezelt Kazinczy-pályázatra 6 mű érkezett be s Vásárhelyi Zsigmond 4. th. 12 darab, Csécsi Imre 3. th. 6 darab, Szabolcska Mihály 3. th. 2 darab, Veres Géza 3. th. 2 darab, újra Vásárhelyi Zsigmond 4. th. 2 darab, összesen 24 darab, 10 frankos aranynyal jutalmaztattak. Örülünk ez utóbbi szép sikernek, de óhajtanánk, hogy a komolyabb, tudományos irányu pályakérdések elnyeréseért is versenyznének ifjaink. Hogy erre képesek, mutatja lapjok; hogy eléggé tevékenyek, mutatja sok egyletök, de épen ez egyletekben végzett sok munkának tulajdonítjuk egyedül a komolyabb kérdéseknél fent jelzett sikertelenséget is.

Tisza-csegei dolgok. Tiszteletes Pethó Bálint lelkész urnak lapunk jelen számában közlött levelével egyidejűleg érkezett meg hozzánk t. Révész Mihály lelkész-jelölt ur le-

vele is, melyben multkori tudósításának a missióra vonatkozó részét, minden félreértést kerülni akarván, kiigazítja s a dolgok állását teljesen a fent közlött levél tartalmával egyezőleg adja elő. Ez újabb levél érdekes részeként kiemeljük azon tényt, hogy a t. csegei lelkész ur kezdeményezésére e helyen határozottan betiltatott a boltoknak bármilyen ünnepnapon való nyitvatartása; betiltatott minden néven nevezendő szombat-estvel, vasárnapra is átnyúló mulatóság s két ellenszegülő a tilalom áthágásáért már meg is büntettetett, mindkét esetben a presbyterium gyakorolván a fegyelmezési eljárást. Virágzó egyháziasságnak van ott alap vetve, hol a missiók s a lelképásztorkodás ügyeire ilyen súlyt helyeznek.

Egy kis statisztika. Dr. Farr angol statisztikus pontos számítások alapján megállapította, hogy egy millió gyermek közül 150,000 elhal egy éves kora előtt; 12 hónap alatt követi ezeket másik 53,000 gyermek. A harmadik év végén számuk 28,800-zal ismét kevesbedik. A következő tíz évben a halálozás nem oly nagy és a 13-ik életév végeig csak 4000 halálozás fordul elő. Ettől a 45 éves korig 500,000-et sepernek el az élet viharai. A 60-ik életév 370,000-en érik el; a 80-ik évben az egy millió közül még mindig van 37,000 őszbeborult veterán; de a 95-ik év végén már csak 253-at találunk közülök, kiknek száma azután gyorsan fogy és a 108-ik évben a millió utolsója is eltűnik, hogy csatlakozzék elődei nagy seregeihez.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztőtársak: Csiky Lajos, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázat

a tiszántuli ev. ref. egyházkerületben, a n.-szalontai egyházmegyéhez tartozó kötegyáni egyház lelkészi állomására.

Jövedelme 1041 forint, mely 42 forint készpénzből, 55 köből búzából à 5 frt, — 30 köből aljgabonából à 2 frt 50, — 55 hold szántó és kaszáló földből (1100 □ öl) à 7 frt, — 12 öl tüzi fából à 7 frt, — 6 szekér széna váltságából à 5 frt, — palástdíjból à 150 frtból áll, úgy hogy ezen egyház a II-dik osztályba sorozott.

A kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi márczius 15-ig N.-Szalontára, az ev. ref. esperesi hivatalhoz küldendők.

Debreczen 1885. február 9.

Révész Bálint,
püspök.